

Jerzy Bandel

Generatywność osób z różnym poziomem organizacji osobowości

Generativity of people with different level of personality organization

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Cel: Generatywność to charakterystyczne dla średniej dorosłości pragnienie otoczenia troską osób z młodszych pokoleń, które jest ważne dla poczucia dobrostanu oraz satysfakcji z życia, a także które koreluje negatywnie z nasileniem niektórych objawów psychopatologicznych. Z uwagi na relacyjny charakter generatywności można przypuszczać, że jej realizacja może być utrudniona u osób z zaburzeniami osobowości, jednak dotąd nie potwierdzono tego empirycznie. Dlatego celem naukowym projektu było określenie, czy i jakie znaczenie dla funkcjonowania generatywnego ma zdrowe i zaburzone funkcjonowanie osobowości. Celem metodologicznym było dokonanie integracji danych na temat generatywności osób z różnym poziomem organizacji osobowości pochodzących z badań prowadzonych różnymi metodami. Z kolei celem praktycznym było wskazanie możliwości zastosowania wiedzy o generatywności w praktyce klinicznej i psychoterapii.

Metoda: Przeprowadzono cztery badania, dla których ramą teoretyczną była teoria relacji z obiektem Kernberga. W badaniu ilościowym wzięło udział 536 osób (498 kobiet, 38 mężczyzn) w wieku między 40 a 65 lat ($M = 48$; $SD = 6,83$). Wypełniły one zestaw kwestionariuszy online, z których dane przeanalizowano statystycznie. W pierwszym badaniu jakościowym 12 półustrukturyzowanych wywiadów pogłębionych (sześć z osobami wyżej zorganizowanymi osobowościowo i sześć z osobami z organizacją osobowości borderline) przeanalizowano za pomocą porównawczej refleksyjnej analizy tematycznej, autorskiej techniki analizy danych jakościowych. W podłużnym badaniu dzienniczkowym dane pochodzące od dwóch osób zostały przeanalizowane za pomocą dedukcyjnej analizy treści. W studiach przypadków trzech kobiet z organizacją borderline wykorzystano dane z kilku źródeł oraz sześć kategorii analitycznych utworzonych na drodze integracji teorii relacji z obiektem oraz wiedzy o generatywności (jakość relacji z obiektem, mechanizmy obronne, agresja, narracja generatywna, kontaminacja oraz zaangażowanie i inkluzja).

Wyniki: Deklarowane natężenie troski generatywnej u osób wyżej zorganizowanych i osób z organizacją borderline różniło się od siebie, a jej istotnymi predyktorami spośród zmiennych związanych z funkcjonowaniem osobowości były poziom organizacji osobowości, prymitywne obrony i narcyzm wrażliwy. Tym samym potwierdzono założenia o związku między funkcjonowaniem osobowości a generatywnością. W celu pogłębienia rozumienia różnic w doświadczaniu troski generatywnej przez osoby z obu podgrup sformułowano pięć tematów, które odnoszą się kolejno do tego, (a) w jaki sposób troska generatywna przenika historię życia, (b) na ile doświadczana jest przez pryzmat poczucia własnej skuteczności i kompetencji, (c) że doświadczana jest w kontekście satysfakcjonującej, wzajemnie karmiącej relacji, (d) że jest doświadczana jako zagrażająca lub raniąca oraz (e) że jest doświadczana jako zmieniająca uczestników i ich życie. Tematy te były reprezentowane również w codziennych refleksjach na temat generatywności powstałych w podłużnym badaniu dzienniczkowym. Wreszcie studia przypadków pozwoliły opisać, jak mechanizmy intrapsychiczne odpowiedzialne za podtrzymywanie zaburzonego funkcjonowania osobowości (takie jak rodzaj dominujących mechanizmów obronnych) wpływają na funkcjonowanie generatywne poprzez kształtowanie sposobu przeżywania siebie i innych w relacjach międzypokoleniowych.

Dyskusja: Badania własne pokazały, że funkcjonowanie osobowościowe wpływa na kształt funkcjonowania generatywnego w jego różnych aspektach i na kilku poziomach (opisowym i wyjaśniającym). Wykazano, że dane zbierane i analizowane z wykorzystaniem różnych metod mają względem siebie charakter uzupełniający i pokazują inny sposób doświadczania różnych aspektów generatywności przez osoby z różnym poziomem organizacji osobowości. Funkcjonowanie generatywne powinno być zarówno źródłem informacji diagnostycznych, jak i celem leczenia w pracy psychoterapeutycznej z osobami z zaburzeniami osobowości.